

Zeemanstaal spreken we allemaal

DINSDAG 9 OKTOBER 2007

Soms heb ik de wind in de zeilen, dan gaat alles voorspoedig. Maar steekt iemand mij de loef af, dan grijp ik mooi mis. Gelukkig keert het tij meestal weer snel en kom ik wel weer in rustig vaarwater. En komt er echt een kink in de kabel, dan gooi ik het gewoon over een andere boeg, zodat ik de moeilijkheden handig omzeil. Je moet ook niet altijd zo hard van stap lopen, denk ik dan.

Bovenstaande regels zijn doorspekt van uitdrukkingen die vanuit het zeemansleven de gewone samenleving van de landrotten zijn binnengeslopen. De meeste mensen hebben er geen idee van hoeveel woorden in ons dagelijkse taalgebruik ontleend zijn aan de scheepvaart en dan vooral aan de historische zeilvaart.

Neem nou een uitdrukking 'met de kloten voor het blok zitten'. Dat betekent dat je absoluut niet verder kunt. Kloten dat zijn kleine houten balletjes. Geregend aan een eindje touw om de mast van een traditioneel zeilschip, zorgen ze er voor dat het zeil makkelijk omhoog en omlaag gaat. Een blok is een krat waardoor bijvoorbeeld een touw gaat waarmee je het zeil hijst. Komen die kloten nou tegen zo'n blok, dan kun je niet verder hijsen.

Haarlemmer Ton van Schoonhoven raakte gefascineerd door die zeemanstaal. Hij was al bedwelmend door alles wat met de oude zeilvaart te maken heeft, dus dit kon er ook nog wel bij. Ton kreeg de smaak te pakken toen hij lang geleden Johan Fabricius boek 'De scheepjongens van Bontekoe' las.

Ton van Schoonhoven met een van zijn modelboten.

„Door Bontekoe ontstond bij mij de liefde voor vierkant getuigde zeilschepen. Mijn eerste zeilervaring deed ik op in een zestienkwadraat. Ik ben zeilinstruenteur geweest, heb veel zelf gezeild en tweemaal was ik kwartiermeester op de oude Eendracht.”

Ton las en las en op een gegeven moment wist hij zoveel van de historische zeilvaart, dat hij dacht: 'Ik benoem mijzelf tot Infopunt Grote Zeilvaart. Dat betekent niets meer maar ook niets minder dan dat de beginnende geïnteresseerde bij hem

van alles aan de weet kan komen over de laatste periode van de grote zeilvaart, met als hoogtepunten de klippertijd en het varen met de windjammers van rond en na de vorige eeuwwisseling.

Ton raakte dus in de ban van de zeemanstaal zoals die onze gewone taal heeft beïnvloed en wel zodanig dat hij die uitdrukkingen ging opschrijven. Dat resulteerde in het boekje 'Zeemanstaal spreken we allemaal', dat in augustus in eigen beheer verscheen.

Ton van Schoonhoven: „Ik

vond het leuk om die uitdrukkingen te verzamelen. Ik schreef ze per geval op, soms gewoon op de achterkant van een oude brief. Later kreeg ik een oude computer van mijn dochter en toen ging ik het daar allemaal opzetten en daar heb ik verhaaltjes bij gemaakt. Als ik het bijvoorbeeld heb over de valreep en op de valreep nog iets doen, dan leg ik uit wat een valreep is en hoe dat ontstaan is. Ik maakte er ook tekeningetjes bij en op een gegeven moment zag het er zo mooi uit, met die plaatjes er bij, dat het

idee ontstond om er een boekje van te maken.”

Dat boekje is een juweeltje geworden, doorspekt met leuke tekeningen. Een avontuurlijk boekje is het ook. Want niet alleen bevat het een scala aan zeemansuitdrukkingen, nee, ze worden ook nog eens op een aanstekelijke manier uitgelegd. Door al die leuke wetenswaardigheden word je spelenderwijs het zeemansleven van weleer binnengeslept.

Bezoekers van de Haarlemse Vaardagen hebben al kennis met het boekje kunnen maken, want toen zat Ton twee dagen in de watersportzaak van Van der Noord aan het Spaarne te signeren. Ton van Schoonhoven: „Ik heb wel gearzeld om zo'n boekje te maken. Ik heb er duizend laten maken en dat kost wel wat. Ik hoef er niet aan te verdienen, maar dan kom je toch evengoed op een prijs waarvan je denkt, jammer dat het niet goedkoper kan.”

De huiskamer van Ton van Schoonhoven mag je gerust een klein maar dapper maritiem museum noemen. Alles ademt er zeilvaart. Pronkstuk is het door hem gemaakte ontwerp van dwars getuigde windjammer, de brik 'Diepzee', schaal 1:30. Met een onderbreking van tien jaar, deed hij er 23 jaar over om het imposante scheepsmodel te voltooiën.

Ton: „Het idee dit schip te bouwen ontstond toen ik mezelf de vraag stelde: hoe zou ik vinden dat een schoolschip, of opleidingsschip er uit moest zien? Toen ben ik zelf maar gaan ontwerpen. Ik maakte het overigens helemaal niet met de

gedachte dat het ooit af moest. Ik voel me ook absoluut geen modelbouwer. Zelf heb ik alle tekeningen gemaakt, schetsjes en lijntekeningen. Je moet goed over zoiets nadenken, want als ik eenmaal het staande want op het schip heb aangebracht, kan ik niet meer met mijn vingers bij de nagelbank.”

Ton van Schoonhoven staat met zijn Infopunt Grote Zeilvaart klaar om elke geïnteresseerde over de zeilvaart te vertellen. Dat infopunt is bij hem thuis en het kost u niets. Wel even afspreken. Ton: „Ik hoef hier niets aan te verdienen, het moet een hobby voor me blijven. En als ik er over praat, dan verlevendigt het onderwerp voor mij ook weer.”

Het boekje Zeemanstaal spreken we allemaal kost € 14,50 en is verkrijgbaar bij Ton van Schoonhoven, tel. 023 - 5277838. Of per e-mail: ajm@infogrotezeilvaart.nl.

Meer informatie op www.infogrotezeilvaart.nl of www.zeemanstaal.nl.

Ko van Leeuwen

FOTO UNITED PHOTOS/MARCO DE SWART